

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Inspectie der
Rijksfinanciën**

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen
www.minfin.nl

Ons kenmerk
2023-000004874

Uw brief (kenmerk)

Bijlagen
1

Datum 3 maart 2023
Betreft Evaluatie-aanpak corona steunpakketten

Geachte voorzitter

Naar aanleiding van een toezegging aan de leden Snels en Bruins stuurden wij op 18 december 2020 een eerste uitwerking van de beoogde evaluatieaanpak van de sociaaleconomische steunpakketten in verband met de coronacrisis.¹ In de update van de evaluatieaanpak die wij op 26 november 2021 naar uw Kamer stuurden deden wij de toezegging om eind 2022 wederom een actualisatie te sturen. In deze brief informeren wij uw Kamer over de verdere stappen en de geactualiseerde evaluatieprogrammering. Daarbij kondigen we in deze brief ook een aanvullende synthesestudie aan, waarin we op basis van individuele evaluaties de belangrijkste overkoepelende lessen identificeren voor de vormgeving van steunpakketten in geval van toekomstige crises. Deze aanpak richt zich op de budgettair meest omvangrijke regelingen op het terrein van SZW, EZK en FIN. Deze regelingen hadden tot doel ondernemers die buitengewoon hard getroffen werden door de coronamaatregelen te steunen, én banen te behouden. De evaluatieaanpak is opgebouwd uit monitoring- en evaluatieactiviteiten van de steunpakketten en een evaluatieplanning van de meest omvangrijke steunmaatregelen van SZW, EZK en Financiën.

Monitoring- en evaluatieactiviteiten

We ondernemen sinds de start van de crisis doorlopend monitoringsactiviteiten om zoveel mogelijk tijdig inzichten te vergaren in het gebruik van de verschillende maatregelen. Ook dit jaar zijn er meerdere monitoringsbrieven naar de Kamer gestuurd met informatie over het beroep op de steunmaatregelen op het terrein van het ministerie van SZW, EZK en Financiën.² Voor de uitkomsten van deze monitoringsactiviteiten verwijzen wij u naar deze brieven. Dit najaar verscheen tevens een gezamenlijke brief van de departementen over de laatste stand van zaken van de grootste steunmaatregelen.³ Tot slot verscheen medio oktober in opdracht van het ministerie van EZK het CBS rapport "Twee jaar

¹ Kamerstuk (35420 Nr.227) [Strategie evaluatie steunpakketten | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#).

² Voor belastinguitstel, zie [Kamerbrief monitoring fiscale maatregelen in verband met COVID-19 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#) en [Tweede monitoringsbrief fiscale coronamaatregelen | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#). Voor het beroep op de maatregelen op het domein van SZW zie de [kamerbrief Negende Monitoring Arbeidsmarkt en Beroep Noodpakket | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#). Voor de TVL zie de [Zesde voortgangsrapportage Tegemoetkoming Vaste Lasten](#).

³ Kamerstuk (35420 Nr. 513) [Integrale voortgangsrapportage steunpakket met focus op NOW, TVL en fiscale steun](#).

Coronasteun: een terugblik".⁴ In dit rapport staat de deelname van bedrijven aan het pakket met steunmaatregelen centraal.

**Inspectie der
Rijksfinanciën**

Overkoepelende lessen

Naast lessen uit individuele steunpakketten willen we waar mogelijk overkoepelende lessen trekken over de inzet en vormgeving van de coronasteunpakketten als geheel. De macro-economische analyse van het Centraal Planbureau (CPB) gericht op het jaar 2020 was daarvoor de eerste stap.⁵ Voor de volgende stap is het kabinet voornemens om een overkoepelende synthesestudie uit te voeren. De individuele evaluaties vormen hiervoor de basis. Centraal bij deze synthese staat de vraag hoe doeltreffend en doelmatig de opeenvolgende steunpakketten als geheel zijn geweest. Tevens kijken we wat de belangrijkste lessen en eventuele onbedoelde neveneffecten zijn op basis van de individuele evaluaties. De synthese zal zich richten op de grootste steunmaatregelen (TVL/TOGS, NOW, TOZO, belastinguitstel). In de tussentijd wordt er niet stilgezeten. Zo wordt de Kamer begin dit jaar geïnformeerd over het eerder aangekondigde onderzoek naar manieren om coronasteun gericht vorm te geven.⁶ Daarnaast is er aandacht voor vergelijking met andere landen. In het hiervoor genoemde onderzoek naar gerichte coronasteun wordt een internationale vergelijking gedaan. Voorts heeft het CPB in 2020 een internationale vergelijking uitgevoerd.⁷

Ons kenmerk
2023-0000004874

Afhankelijk van de tijdige totstandkoming van de onderliggende evaluaties, is het kabinet voornemens om uw Kamer op zijn vroegst eind 2024, en uiterlijk eind 2025 een synthesestudie toe te sturen op basis van de tot dan toe beschikbare evaluaties van de afzonderlijke steunpakketten. Hier zullen onafhankelijke experts bij worden betrokken. De synthesestudie wordt opgenomen in de Strategische Evaluatie Agenda's van EZK, SZW en Financiën.

Evaluatieplanning

In de brieven van 18 december 2020 en 26 november 2021 presenteerden wij een overzicht van de beoogde individuele evaluaties van de belangrijkste financiële maatregelen. In de bijlage treft u een geactualiseerde versie van de tabel met daarin een overzicht van de monitoringsactiviteiten en geplande evaluaties per maatregel. Een actueel overzicht per departement is tevens te vinden in de departementale Strategische Evaluatie Agenda's (SEA's) die met de departementale begrotingen voor 2023 zijn meegestuurd. Via deze departementale SEA's zal uw Kamer ook in de toekomst jaarlijks geïnformeerd worden over eventuele aanpassingen van individuele evaluaties.

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

Sigrid A.M. Kaag

---

⁴ [Twee jaar coronasteun \(cbs.nl\)](#).

⁵ Kamerstuk (35420 Nr. 453) [Kabinetsreactie op CPB analyse steunpakket 2020 en nadere evaluatie aanpak](#).

⁶ Kamerstuk (35420 nr. 485) [Langetermijnvisie coronasteun](#).

⁷ [Economische analyse steunpakket 2020 \(cpb.nl\)](#).

**Inspectie der
Rijksfinanciën**

Ons kenmerk
2023-0000004874

M.A.M. Adriaansens
Minister van Economische Zaken en Klimaat

C.E.G. van Gennip
Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Bijlage 1 - evaluatieplanning van individuele maatregelen

In onderstaande tabellen is het in december 2020 verzonden overzicht geactualiseerd. Naast de in de tabellen genoemde evaluaties van individuele regelingen, vindt ook een synthese plaats waarin overkoepelende lessen worden getrokken over de inzet en vormgeving van de coronasteunpakketten als geheel. Bij alle onderzoeken wordt de onafhankelijkheid geborgd door de evaluaties extern te laten uitvoeren en door het opnemen van onafhankelijke deskundigen in de begeleidingscommissies.

Tabel 1 Overzicht van generieke steunmaatregelen, monitoring en evaluatiemomenten

Maatregel	Doel	Monitoring/ stand van inzicht	Financiële omvang (€)	Evaluatie
NOW (SZW)	Behoud werkgelegenheid	UWV monitort onder meer op aantal aanvragen, toekenningen, betrokken werknemers en het omzetpercentageverlies. Inzichten zijn en worden gedeeld in de monitoringsbrieven, die sinds najaar 2022 gecombineerd vanuit de ministeries van FIN, EZK en SZW worden verstuurd.	19,3 mld. ¹	2023
TOZO (SZW)	Ondersteunen (zelfstandige) ondernemers	CBS monitort het aantal uitkeringen en kapitaalverstrekkingen. Tevens uitgesplitst naar onder meer plaats, leeftijd en huishoudtype. Het aantal Tozo-aanvragen is sinds begin 2021 fors afgenomen. In Tozo 3 (die tot 31 maart 2021 liep) werden nog 166.000 aanvragen gedaan, terwijl dat in de zomer 2021 (start Tozo 5) rond de 40.000 lag. Ca. 95% daarvan betrof aanvragen voor levensonderhoud. Naast deze schattingen publiceert het CBS cijfers over de definitieve verstrekte uitkeringen Tozo, waardoor op termijn ook meer informatie per gemeente en sector beschikbaar zal zijn voor het jaar 2021.	3,5 mld. ²	2023 ³
TVL/TOGS (EZK)	Ondersteunen ondernemers (MKB)	RVO en CBS monitoren onder meer het aantal bedrijven dat gebruik maakt van deze regeling uitgesplitst op sectorniveau.	11,4 mld. ⁴	2023
Uitstel betaling belastingen (FIN)	Liquiditeit ondernemers	Voor de uitstel betaling belastingen wordt bijgehouden hoeveel ondernemers gebruik maken van deze regeling. Tevens wordt het budgettaire beslag in kaart gebracht. Dat geeft een goed eerste beeld in welke mate de regeling gebruikt wordt.	19,3 mld. ⁵	2023
Fiscale Coronareserve (FIN)	Liquiditeit ondernemers	Er zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van beschikbare data om een indicatie te vormen, zoals de bijstellingen in de voorlopige aangifte in de Vpb.	3 mld. ⁶	2023
Verlaging gebruikelijk loon dga's bij omzetzakking (FIN)	Liquiditeit ondernemers	Om te kunnen monitoren wordt gekeken naar de omvang van het gebruikelijk loon in 2020/2021 in vergelijking met eerdere jaren.	1,5 mld. ⁷	2023

¹ Geraamde uitgaven 2020-2026.

² Raming 2020 en 2021.

³ Een deel van de onderzoeken zal in 2022 al gereed zijn.

⁴ Realisatie 2020, 2021 en raming 2022 en 2023.

⁵ Stand 1 september 2021.

⁶ Dit betreft een kasschuif tussen 2020 en 2021.

⁷ Er is in 2020 en 2021 sprake van een derving van € 1 miljard respectievelijk € 0,5 miljard. In latere jaren staan daar hogere inkomsten tegenover, cumulatief is sprake van een derving van € 0,5 miljard.

Maatregel	Doel	Monitoring/ stand van inzicht	Financiële omvang (€)	Evaluatie
Aanvullend sociaal pakket (SZW)	Behoud werkgelegenheid en voorkomen van armoede en schulden	Recent is de integralen voortgangsrapportage steunpakket aan de Kamer verzonden ⁸ . De regionale mobiliteitsteams, de tijdelijke impuls banenafspraken en praktijkleren in het mbo worden gemonitord met behulp van een dashboard. Momenteel zijn meerdere evaluaties op onderdelen van het aanvullend sociaal pakket in uitvoering. De evaluaties staan op de SEA 2023 van SZW.	1,4 mld.	2024
Belasting- en invorderingsrente (FIN)	Ondersteunen ondernemers	Om te kunnen monitoren zijn de benodigde gegevens niet beschikbaar. Wel zal er zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van beschikbare data om een indicatie te vormen.	432 mln. ⁹	2023
Tijdelijke subsidieregeling evenementen (EZK)	Ondersteunen ondernemers (specifieke doelgroep)	RVO en CBS monitoren onder meer het aantal bedrijven dat gebruik maakt van deze regeling uitgesplitst op sectorniveau.	724 mln. ¹⁰	2023
Subsidieregeling R&D mobiliteitssectoren (EZK)	Ondersteunen ondernemers (specifieke doelgroep)	EZK monitort het aantal geholpen bedrijven.	150 mln. ¹¹	2026

Tabel 2 Overzicht van leningen en garantieregelingen, monitoring en evaluatiemomenten

Maatregel	Doel	Monitoring	Financiële omvang (€)	Evaluatie
BMKB-C (EZK)	Ondersteunen ondernemers (MKB)	De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en het CBS houden cijfers bij met betrekking tot het aantal toegekende leningen en de totale som, onder meer uitgesplitst op sectorniveau en grootte van de bedrijven.	90 mln. ¹²	2026
GO coronamodule (EZK)	Ondersteunen ondernemers	De NVB en het CBS houden cijfers bij met betrekking tot het aantal toegekende leningen en de totale som, onder meer uitgesplitst op sectorniveau en grootte van de bedrijven.	392 mln. ¹³	2025/2026
Qredits (EZK)	Ondersteunen ondernemers	EZK monitort het aantal geholpen bedrijven en de grootte van deze bedrijven op basis van het aantal werknemers.	266 mln. ¹⁴	2026
Garantieregeling Kleine kredieten corona (EZK)	Ondersteunen (kleine) ondernemers	De NVB en het CBS houden cijfers bij met betrekking tot het aantal toegekende leningen en de totale som, onder meer uitgesplitst op sectorniveau en grootte van de bedrijven.	26 mln. ¹⁵	2026
Regionale ontwikkelingsmaatschappijen – corona overbruggingslening (COL) (EZK)	Ondersteunen (innovatieve) ondernemers	EZK monitort het aantal geholpen bedrijven en de grootte van deze bedrijven op basis van het aantal werknemers.	318 mln. ¹⁶	2026

⁸ Kamerstuk (35420 Nr. 513) [Integrale voortgangsrapportage steunpakket met focus op NOW, TVL en fiscale steun](#).

⁹ Raming 2020 en 2021.

¹⁰ Realisatie 2021 en raming 2022 en 2023.

¹¹ Realisatie 2021 en raming 2022 t/m 2026.

¹² Stand risicovoorziening 2022 uit OB2023 + realisatie 2021.

¹³ Stand risicovoorziening 2022 uit OB2023 + raming 2022 t/m 2026.

¹⁴ Realisatie 2020, 2021 en raming 2022 t/m 2023 (deels beschikbaar voor leningen en deels voor subsidies).

¹⁵ Stand risicovoorziening 2022 uit OB2023 + realisatie 2021.

¹⁶ Realisatie 2020, 2021.

Maatregel	Doel	Monitoring	Financiële omvang (€)	Evaluatie
Voucherkredietfaciliteit (EZK)	Ondersteunen ondernemers (specifieke doelgroep) via SGR	Om te kunnen monitoren zijn de benodigde gegevens nu nog niet beschikbaar. Via de SGR zullen de gegevens worden opgevraagd.	187 mln. ¹⁷	2027
leningsfaciliteiten reissector (EZK)	Ondersteunen ondernemers (specifieke doelgroep) via SGR	Om te kunnen monitoren zijn de benodigde gegevens nu nog niet beschikbaar. Via de SGR zullen de gegevens worden opgevraagd.	6,5 mln. ¹⁸	2027

---

¹⁷ Realisatie 2021 en raming 2022.

¹⁸ Realisatie 2021 en raming 2022.